

نوشته : دکتر تاج زمان دانش

اقدامات تأمینی در حقوق تطبیقی

بانیان مکتب تحقیقی Positivstie جرم را يك نوع بیماری اجتماعی دانسته معتقدند همانطور که بدن انسانی در مقابل حمله میکروبهای بیماری از خود دفاع نموده واکنش نشان میدهد اجتماع نیز قبل از وقوع جرائم بایستی از خود دفاع نموده وعکس العمل نشان داده در مورد کسانی که حالت خطرناک دارند و در مظان ارتکاب جرم هستند اقدامات تأمینی بعمل آورد . چون قانون گذار نمیتواند انواع مختلف حالت‌های خطرناک را پیش‌بینی نماید در نتیجه قاضی کیفری در انجام وظایف خود که تربیت و درمان بزهکار و پیشگیری از ارتکاب جرم بمنظور دفاع اجتماع است نمیتواند محدود به مجازاتهای مندرج در قانون باشد بنابراین بایستی قاعده قانونی بودن جرم و مجازات متروک یا تعدیل شود و قضای کیفری پس از شناسائی شخصیت و تشخیص حالت خطرناک و ضد اجتماعی بزهکاران و افرادی که در مظان ارتکاب جرم هستند بایستی با اجرای روشهای درمانی یا تربیتی برای مدت نامعینی از وقوع یا تکرار جرم پیشگیری نماید در اواخر قرن نوزده و اوایل قرن بیستم به پیروی از عقاید مکتب تحقیقی اقدامات تأمینی در قلمرو حقوق جزا وارد شد .

حالت خطرناک

بعقیده پایه گذاران مکتب تحقیقی Positivstie حالت خطرناک حالتی است که بر اثر افتراق عوامل جرم‌زا (عوامل ذاتی یا عوامل عارضی یا عوامل اجتماعی و غیره) و تاثیر آنها در شخص مغین او را به ارتکاب جرم سوق میدهد برای پیشگیری از وقوع یا تکرار

جرم بایستی فرد مظنون بحالت خطرناك را تحت ايسرواسيون (تحقيق و پژوهش اجتماعي آزمائش پزشکی- روانپزشکی - آزمائش روانی) قرارداد و پس از حصول اطمینان از وجود حالت خطرناك اقدامات تأمینی بعمل آورد. حالت خطرناك باقتضای زمان و مکان و آداب و رسوم کشورهای مختلف در قوانین مربوطه بمنادین متفاوت تعریف شده است طبق لایحه قانونی اقدامات تأمینی ایران « مجرمین خطرناك کسانی هستند که سوابق و خصوصیات روحی و اخلاقی آنان و کیفیت ارتکاب جرم ارتكابی آنان را در مظان ارتکاب جرم در آینده قرار دهد اعم از اینکه قانوناً « مسؤل باشد یا غیر مسؤل صدور حکم اقسام تأمینی از طرف دادگاه وقتی جایز است که کسی مرتکب جرم گردیده باشد »^۲. در ماده مذکور قانونگذار به پیروی از سیاست کیفری فرانسه و سوئیس و احترام به اصل قانونی بودن جرم و مجازات و آزادی فردی اجرای اقدامات تأمینی را موقوف به ارتکاب جرم کرده است. در قوانین کیفری فرانسه حالت خطرناك در مورد بزرگسالان بالصراحت تعریف نشده فقط برای ولگردان^۳ و گدایان و کسانی که تکرار جرم دارند^۴ و همچنین معتادین بمسواد مخدر و الکحل^۵ طبق قوانین خاصی اقدامات تأمینی تدوین گردیده است، در مورد اطفال حالت خطرناك بطور وسیع پذیرفته شده بدین معنی که هرگاه سلامتی یا امنیت یا تربیت و اخلاق طفل کمتر از ۲۱ سال در خطر باشد پلیس در اسرع وقت قبل از شروع تعقیب میتواند اقدامات تأمینی بعمل آورد^۶.

در مورد اطفالی که حالت خطرناك دارند ولی جرمی مرتکب نشده اند قاضی اطفال میتواند حکم اقدامات تأمینی صادر نماید^۷.

---

۱ - ماده ۲۰۷ قانون کیفری ۲۹۲۰ ایتالیا - ماده ۲ قانون ۱۹۳۳ اسپانیا - مواد ۴۲ و ۴۳ و ۴۴ و ۴۵ قانون جزای سوئیس مصوب ۲۲ دسامبر ۱۹۳۷ و قانون ۲۲ دسامبر ۱۹۵۰ و نروژلا.

۲ - ماده ۱ لایحه قانونی اقدامات تأمینی مصوب ۱۳۳۹
۳ - قانون ۲۸ آوریل ۱۸۳۲ - قانون ۲۷ مه ۱۸۸۵ و قانون ۳۰ اکتبر ۱۹۳۵ و قانون ۱۸ مارس ۱۹۵۵ و قانون ۳ ژانویه ۱۹۶۹
۴ - قانون ۲۸ مه ۱۸۸۵ - قانون ۶ ژوئیه ۱۹۴۲ - قانون ۳ ژوئیه ۱۹۵۴ - بند ۱ الی ۴ مجموعه قوانین دادرس کیفری فرانسه مصوب ۲۳ دسامبر ۱۹۵۸ - قانون ۶ ژوئیه ۱۹۶۲ قانون ۱۷ ژوئیه ۱۹۷۰.

۵ - قانون ۱۴ دسامبر ۱۹۱۳ - قانون ۱۵ آوریل ۱۹۵۴ راجع بحالت خطرناك معتادین به الکحل - تصویب نامه ۱۱ مه ۱۹۵۵ - مواد ۵۳۶ و ۵۳۷ - مجموعه قوانین دادرس کیفری فرانسه - قانون ۹ ژوئیه ۱۹۷۰ رانندگی در حالت مستی

۶ - Le Feuvre au. : Contribution de la police parisienne au Traitement de L' etat de predelinquance Juvénile : Ln : Traitement des delinquants jeunes et adultes. Paris 1966 p. 121

۷ - قانون ۲۳ دسامبر ۱۹۵۸ و قانون ۲۱ سپتامبر ۱۹۵۹ و مواد ۳۷۵ الی ۳۸۲ قانون مدنی فرانسه .

آمار احکام صادره در مورد اطفال کمتر از ۲۱ سال در حالت خطرناک از دادگاههای اطفال بقرار ذیل است^۱:

سال	دختر	پسر	جمع کل
۱۹۶۸	۲۵۴۵۵	۲۷۲۳۸	۵۲۶۹۳
۱۹۶۹	۲۷۳۲۱	۲۸۷۷۱	۵۶۰۹۲

در قانون جزای سویس فقط بذکر حالت خطرناک در مورد اطفال و نوجوانان اکتفا شده است^۲.

مدت نامعین

مؤسسين مکتب تحقیقی معتقدند که بزهکار شبیه بیمار است همانطور که پزشکی برای مداوا و درمان بیمار و بهبود کامل او نمیتواند قبلاً مدت تعیین نماید قاضی کیفری نیز مدت تربیت یا درمان بزهکار را قبلاً نمیتواند پیش بینی کند پس حدود اختیارات قاضی کیفری در تعیین مدت اجرای روش نباید محدود بمدت پیش بینی شده در قوانین کیفری باشد قاضی کیفری باید حکم اجرای روش خاص و اقدامات تأمینی بمدت نامعین صادر کند و بعداً با توجه به تغییر رفتار و اخلاق و رفع حالت خطرناک حکم بخاتمه اقدامات تأمینی دهد. این سیستم در کنگره‌های مختلف بین‌المللی^۳ مورد بحث و بررسی قرار گرفته و اجرای آن در موارد ذیل تأکید شده است :

۱ - بزهکارانی که وضع جسمی یا روانی آنان ایجاب مینماید که مدتی تحت مداوا قرار گیرند (معتادین - بیماران روانی).

۲ - ولگردان و گدایان .

۳ - اطفالی که بایستی روش تربیتی در مورد آنان اجرا شود .

اجرای روشهای تربیتی برای مدت نامعین در مورد اطفال در قوانین اکثر کشورهای مترقی ذکر شده است در مورد بزرگسالان بعضی از کشورها اقدامات تأمینی را برای مدت نامعین پذیرفته‌اند ،

در لایحه قانونی اقدامات تأمینی با اقتباس از قانون جزای سویس مدت اقدامات

1- Rapport de la direction de L' éducation Surveillée des années 1968 - 1969

۲ - ماده ۸۴ و ۹۱ قانون ۱۸ مارس ۱۹۷۱

3- Congrès pénitentiaire international de Bruxelles de 1900

« « « de washington de 1910

« « « de londre de 1925

تأمینی نامعین ذکر شده است^۱
در قرآنسه اقدامات تأمینی و اجرای روشهای خاص برای مدت نامعین فقط در مورد
اطفال بزهکار یا در حالت خطرناک بمدت حداکثر تا ۲۱ سالگی^۲ و در باره معتادین (الکل
و مواد مخدر) تا درمان کامل در قوانین پیش بینی است.

مقایسه مجازات با اقدامات تأمینی

اقدامات تأمینی با مجازات در موارد ذیل دارای جهات شباهت است :
اصل قانونی بودن مجازات شامل اقدامات تأمینی نیز هست در نتیجه اقدامات تأمینی
بایستی :

- ۱ - از طرف قانونگذار تدوین شود .
- ۲ - بعد از وقوع جرم قابل اجرا باشد .
- ۳ - بموجب حکم دادگاه پس از رسیدگی و محاکمه که ضمن آن متهم حق دفاع
دارد اجرا شود .
- ۴ - احکام صادره بر حسب مورد طبق آئین دادرسی کیفری قابل پژوهش و فرجام باشد
با اینکه اصول فوق الذکر بمنظور حمایت از آزادی فردی در قوانین کیفری اکثر کشورها
مراعات شده است ولی با هدف غائی اقدامات تأمینی که پیشگیری از وقوع جرم در حالت
خطرناک میباشد مغایر است قاضی کیفری بمحض بروز حالت خطرناک برای دفاع اجتماع
بایستی حکم اقدامات تأمینی صادر نماید ، برای احتراز از مغایرت قوانین کیفری به
اقدامات تأمینی و اجرای اصل مذکور در قوانین کیفری اکثر جمهوریهای متحده شوروی
جرم چنین تعریف شده است ،
« جرم فعل یا ترك فعلی است که از نظر اجتماعی خطرناک بوده و مبانی اسکلت
سیاست شوروی را تهدید نماید » .

جهات تمایز بین مجازات و اقدامات تأمینی بقرار ذیل است^۳ :

مجرم وقتی مجازات میشود که مقصر و مسئول شناخته شود، ولی اقدامات تأمینی در مورد

-
- ۱ - بلژیک قانون دفاع اجتماع ۱۹۳۰ - ایتالیا قانون جزا ۱۹۳۰ دانمارک قانون
جزا ۱۹۳۳ سویس قانون جزای ۱۹۳۷ و برزیل قانون جزا ۱۹۴۰
  - ۲ - ماده ۱۷ و ۱۹ تصویب نامه ۲ فوریه ۱۹۴۵ و قانون ۲۴ مه ۱۹۵۴ و قانون
۲۳ دسامبر ۱۹۵۸

- ۱ - ماده د ۳۹۶ مجموعه قوانین دادرسی کیفری و قانون ۱۵ آوریل ۱۹۵۴
- ۲ - آقای دکتر محمد باهری جزوه حقوق جزای عمومی صفحه ۷۶

3- Dnedieu - de Vabres : *Traité de droit criminel et de
Législation pénal Comparée* 1947 - p. 400

تمام افرادی که حالت خطرناک دارند و در مظان ارتکاب جرم در آینده باشند اجرا میشود^۱ .
بالتبجیه قلمرو اقدامات تأمینی وسیع تر از مجازات است شامل اطفال و بزرگسالان و پیران مسئول یا نیمه مسئول حتی غیر مسئول نیز میشود .

حالت خطرناک نه تنها به اشخاص اطلاق میشود بلکه شامل بعضی از اشیا و نیز میگردد قاضی کیفری نوع مجازات را با توجه به نوع جرم تعیین مینماید در صورتی که در اقدامات تأمینی فقط تحقق حالت خطرناک حائز اهمیت است .

در قوانین کیفری مدت مجازات هر جرمی پیش بینی شده است ولی مدت اقدامات تأمینی نامعین است .

مجازات قبل از قطعیت حکم قابل اجرا نیست اما اقدامات تأمینی برای پیشگیری از وقوع جرم و خنثی کردن حالت خطرناک بمحض صدور حکم اجرا میشود .

در صورت تعدد جرم اشد مجازات در باره محکوم علیه اجرا میشود در صورتی که ممکن است چند اقدام تأمینی در آن واحد بمورد اجرا گذارده شود .

عفو عمومی که بر اساس سیاست کیفری بموجب قانون میگردد شامل اقدامات تأمینی نمیکردد^۲ . اقدامات تأمینی تعلیق نمیشود .

آراء و ا- کیفری در مهلت قانونی قابل پژوهش و فرجام است و محکوم علیه فقط در مهلت مقرر در قانون میتواند به آراء یا احکام صادره اعتراض نموده و تقاضای تجدید نظر نماید . اما مهلت تقاضای تجدید نظر در اقدامات تأمینی نامعین و منوط برفع حالت خطرناک است بالتبجیه قاضی کیفری که بمنظور تربیت یا درمان حکم اقدام تأمینی میدهد جهت اطلاع از چگونگی و نتایج و آثار حکم در اجرای آن نظارت دارد بمحض حصول اطمینان از رفع حالت خطرناک باصلاحدید متخصصین حکم خاتمه اقدام تأمینی را صادر مینماید محکوم علیه نیز با اثبات رفع حالت خطرناک هر آن میتواند ازدادگاه یا مقامات صلاحیتدار تقاضای تجدید نظر و پایان اقدام تأمینی را بنماید .

با وجود جهات تمایز فوق الذکر در بعضی موارد نمیتوان حدفواصل معینی بین اقدامات تأمینی و کیفر را بنابه دلائل ذیل تعیین کرد .

با وجود جهات تمایز فوق الذکر در بعضی موارد اقدامات تأمینی بجای مجازات گاهی نیز توأم با مجازات بمورد اجرا گذارده میشود .

۱- در ممالک اسکاندینا و از جمله دانمارک قاضی کیفری بایستی حکم مجازات یا اقدامات

1-Bouzat. P. pinatel. J . Traité De droit Penal et de Criminologie. paris 1963- p. 312.

2- Schemelck. R, picca. G: Penologie et Droit Pénitentiaire paris 1967 p. 76

تأمینی صادر نماید طبق قانون جزای دانمارک هر گاه مجرم غیرعادی باشد پس از ابرو و اسبوسون دقیق قاضی تشخیص دهد که اجرای مجازات تأثیری در اصلاح و تربیت مجرم نخواهد داشت بایستی حکم به نگاهداری مجرم در مؤسسات درمانی دهد و بجای مجازات ولگردان و کسانانی که رفتار ضد اجتماعی دارند آنان را به کانون کار اعزام دارد و هم چنین در مورد کسانی که تکرار جرم دارند اقدامات تأمینی بعمل می آورد اطفال بزهکار به مراکز آموزش علمی و حرفه‌ای اعزام میشوند^۱.

طبق قانون دفاع اجتماعی بلژیک در مورد مجرمینی که مبتلا به بیماری روانی هستند با تکرار جرم دارند اقدامات تأمینی جانشین مجازات میشود^۲.

۲- در بعضی از کشورها از جمله فرانسه و سوئیس و ایتالیا اقدامات تأمینی توأم با مجازات بمورد اجرا گذارده میشود.

در فرانسه دادگاه ضمن صدور حکم مجازات مجرمینی که تکرار جرم دارند حکم تبعید و منع اقامت در محل معین را نیز صادر میکند. در مورد اطفال بزهکار دادگاه اطفال ضمن صدور حکم محکومیت جزائی میتواند دستور اجرای آزادی با مراقبت را نیز بدهد^۳.

بین دانشمندان راجع به چگونگی اجرای مجازات با اقدامات تأمینی اختلاف عقیده وجود دارد مخالفین اجرای مجازات با اقدامات تأمینی روش انگلستان را که مجازات قبل از اقدامات تأمینی در مورد مجرمین غیرعادی Anormaux اجرا میشود دیداً مورد انتقاد قرار داده معتقدند که اجرای مجازات قبل از اقدامات تأمینی نه تنها تأثیری در اصلاح و تربیت یا درمان مجرم ندارد در بعضی موارد حتی وضع او را خطرناک میکند^۴.

در سوئیس اقدامات تأمینی قبل از مجازات بمورد اجرا گذارده میشود و در صورتی که رفتار و وضع اجتماعی مجرم رضایت بخش باشد مجازات او تعلیق یا مشمول عفو دیگر گردد.

اقسام اقدامات تأمینی

مؤسس مکتب تحقیقی دفاع اجتماع را با پیشگیری از وقوع جرائم با اتخاذ اقدامات تأمینی درباره افرادی که در حالت خطرناک هستند ضروری دانسته و بزهکاران را به پنج طبقه تقسیم و در مورد هر طبقه اقدام تأمینی باروش خاصی را پیشنهاد نمودند عقاید مذکور مورد تأیید مکتب دفاع اجتماع و کیفرشناسی مدرن قرار گرفت و به پیروی از عقاید مذکور اقدامات

۱- ماده ۱۷ و ۶۲ و ۴۱ قانون جزای دانمارک مصوب ۱۹۳۳.

۲- قانون دفاع اجتماعی بلژیک ۹ آوریل ۱۹۳۰.

3- LARGUIER. J: Criminologie et science Pénitentiaire.
Paris 1968 P. 55

4- Bouzat. P. Pinatel J: op. cit- P. 320.

تأمینی ابتدا در باره اشخاص Personelles و بعداً در مورد اشیاء Réelles پذیرفته شد.

بخش ۱ اقدامات تأمینی شخصی

گاهی مجازات عده‌ای از تبه‌کاران خطرناک برای حفظ آرامش و دفاع اجتماعی به تنهائی کافی نیست. برای خنثی کردن حالت خطرناک آنان بایستی اقدامات تأمینی بعمل آید.

اقدامات تأمینی درباره اشخاص عبارتند:

- ۱- اقدامات بدنی (جسمی).
- ۲- اقدامات سلب آزادی.
- ۳- اقدامات محدودکننده آزادی.
- ۴- اقدامات سلب حقوق.

۱- اقدامات بدنی (جسمی)

پیکار بر علیه عوامل شخصی جرم و بزه‌کاران بعماد (مجرمینی که تکرار جرم دارند) منجر به اقدامات تأمینی یا درمان پزشکی و عمل جراحی افراد خطرناک گردیده است. روش مذکور را طرفداران آزادی فردی مورد انتقاد قرار داده و معتقدند که درمان پزشکی و عمل جراحی نبایستی از حدود قانون و حقوق بشری تجاوز نماید حدود صلاحیت پزشکی در درمان افراد خطرناک بایستی مشخص و معین گردد.

اقدامات تأمینی بدنی بقراردیل است:

الف: عقیم کردن Stérilisation برای مبارزه بر علیه تأثیر عوامل ارثی و پیش گیری از تکرار جرائم بخصوص از قبیل جرائم جنسی و اعمال منافی عفت و غیره با عمل جراحی فرد در حالت خطرناک را عقیم میکنند. این روش بمنظور حفظ اصالت و اصلاح نژاد در ۲۸ کشور ممالک متحده امریکا و کشورهای اسکاندینا و دانمارک در قوانین کیفری قید شده است. جلب رضایت فرد در حالت خطرناک یا بیمار قبل از عمل جراحی ضروریست. باید توجه داشت که کسب رضایت از کسانی که مبتلا به بیماریهای روانی هستند و اراده‌ای نداشته و نتایج عمل را درک نمیکنند برخلاف اصول آزادی فردی و حقوق بشری است.

در سال ۱۹۳۴ در آلمان ۵۶ هزار نفر زن و مرد برای حفظ اصالت نژاد آلمانی با عمل جراحی عقیم گردیدند.^۲

1- Bouzat. P. Pinatel. J: traité de droit pénal et de criminologie. Paris 1963-P. 334

2- VOUIN. R. Leauté. J: droit pénal et criminologie Paris 1956 P, 592

عقیم کردن افراد در فرانسه جرم و مجازات آن حبس ابد با اعمال شاقه است. نظر باینکه اثرات عوامل ارثی در بزهکاری بطور متیقن مورد تأیید قرار نگرفته اقدام تأمینی با عقیم کردن افراد در حالت خطرناک یا بیمار برخلاف اصول آزادی فردی و حقوق بشری است.

ب: درمان معتادین (مواد مخدر - الکل) : اعتیاد به الکل و مواد مخدر (تریاک - حشیش - مرفین - هروئین - کوکائین - ال سی دی - ماراجوانا - کانابیز و غیره) نسل بشر را در معرض نابودی قرار داده و شخص معتاد را به ارتکاب جرائم مختلف سوق میدهد^۲. در سال ۱۹۶۹ در نیویورک ۸۰۰ نفر پس از مصرف هروئین فوت کرده اند^۳. دانشمندان معتقدند که محروم کردن معتاد از مواد مخدر غیر انسانی و خطرناک بوده گاهی منجر به مرگ میگردد مجازات آنان دردی را دوانکرده مسئولان را از هدف اصلی که پوش گیری از همه گیر شدن اعتیاد است دور میسازد. معتاد بیمار است باید تحت درمان و مداوا قرار گیرد و پس از ترک اعتیاد نیز بایستی حمایت شود نگاهداری معتادین در مراکز درمانی بعداً مورد بحث قرار خواهد گرفت .

۲- اقدامات تأمینی سالب آزادی

گاهی برای پیشگیری از وقوع جرائم و خنثی کردن حالت خطرناک اقدامات تأمینی منجر به سلب آزادی بشرح ذیل است :

الف: نگاهداری بزهکاران بعادت در تبعیدگاه: هرگاه کسی بعلت ارتکاب جنایت یا جنحه عمدی چند بار محکوم به حبس شود و دارای حالت خطرناک باشد پس از اتمام دوره محکومیت برای مدت نامعینی در تبعیدگاه نگاهداری میشود^۴. تبعیدگاه بزهکاران بعادت در قوانین اکثر کشورها از جمله ایران^۵ و ایتالیا^۶ و انگلستان^۷ و بلژیک^۸ پیش بینی شده است.

در فرانسه قانون تبعید مجرمین بعادت طبق قانون قیمومت کیفری Tutelle pénale مصوب ۱۷ ژوئیه ۱۹۷۰ لغو گردیده است. هدف از اقدام تأمینی قیمومت کیفری اصلاح و

۱- ماده ۳۱۶ قانون جزای فرانسه .

1- NATIONS - UNIES ; Bulletin des stupefiants Janvier - mars 1970 P. 1

2- NATIONS - UNIES, division des stupefiants 26 juin 1970.

3- CANNAT. P: la rééducation des délinquants récidivistes revue science crimirelle 1956 P. 142.

۵- ماده ۵ قانون اقدامات تأمینی مصوب ۱۳۳۹

۶- ماده ۲۱ قانون جزای ایتالیا

۷- قانون پیشگیری از جرائم مصوب ۱۹۰۸ که در سال ۱۹۴۸ اصلاح گردید .

۸- قانون دفاع اجتماع مصوب ۹ آوریل ۱۹۳۰

تربیت بزهکاران به عادت در محیط اجتماع آزاد بمنظور حمایت اجتماع از خطرات آتی آنان میباشد . مدت قیمومت کیفری ۱۰ سال است و حداکثر اجرای روش تا ۶۵ سالگی است^۱ .

ب : نگاهداری بزهکاران مختل المشاعر و مجنون در تیمارستان :

بزهکاران مجنون یا مختل المشاعر که نظم و آرامش عمومی را مختل نموده و دارای حالت خطرناک باشند بایستی در تیمارستان نگاهداری شوند . مدت نگاهداری در تیمارستان نامعین و خاتمه اقدام تأمینی منوط به بهبود بیمار و رفع حالت خطرناک با تأیید پزشک متخصص بیماریهای روانی است .

در قوانین کیفری فرانسه دستور نگاهداری دیوانگان را مقامات اداری صادر میکنند و در مورد افراد مختل المشاعر قانون مسکوت است .

طبق قانون دفاع اجتماعی بلژیک که مورد اقتباس اکثر کشورها قرار گرفته صدور حکم اقدام تأمینی در مورد افراد غیر عادی در صلاحیت مقامات قضائی است^۲ .

ج : نگاهداری مجرمین بیکار در مراکز کار (کشاورزی یا صنعتی)

و آموزش حرفه :

اشخاص ولگرد که محل اقامت ثابت و حرفه و شغل معین و وسیله اعاشه معمولی ندارند برای امراد معاش ناگزیر مرتکب جرائم مختلف میشوند . در قوانین کیفری اکثر کشورهای مترقی ولگردی جرم و مجازات آن پیش بینی شده است^۳ . برای پیشگیری از ارتکاب جرم و دفاع اجتماع پس از اتمام دوره محکومیت اینگونه اشخاص حکم اقدام تأمینی مبنی بر نگاهداری آنان در مراکز کار و یا آموزش فنی و حرفه‌ای صادر میگردد در مراکز مذکور با توجه بسن و ذوق و استعداد و رشد فکری و جسمی حرفه‌ای آموخته و برای زندگی عادی اجتماعی تربیت میشوند پس از رفع حالت خطرناک حکم خاتمه اقدام تأمینی صادر میگردد .

د : نگاهداری معتادین در مراکز درمانی : هرگاه شخصی مرتکب جنحه

یا جنایت گردد و معتاد به الکل یا مواد مخدر بوده و ارتکاب جرم هم ناشی از اعتیاد باشد دادگاه میتواند حکم به نگاهداری معتاد در مراکز درمانی صادر نماید .

مدت لازم برای درمان جزء مدت محکومیت معتاد احتساب میشود و چنانچه مسدود لازم برای درمان بیش از مدت محکومیت باشد مادام که از مجرم رفع اعتیاد بعمل نیامده در مراکز درمانی معتادین نگاهداری خواهد شد . نگاهداری معتادین در مراکز درمانی

۱- بند ۱ و ۲ ماده جدید ۵۸ قانون جزای فرانسه وقانون ۱۷ ژوئیه ۱۹۷۰

2- Vouin, R. Léauté J: op. cit. P. 598.

۳- ماده ۲۷۳ قانون مجازات عمومی ایران - ماده ۶۳ قانون جزای دانمارک - ماده

۲۷۴ قانون جزای فرانسه و تصویب نامه ۷ ژانویه ۱۹۵۹ و ۱۱ دسامبر ۱۹۶۱

معنادرین در قوانین اکثر کشورها پیش‌بینی شده است^۱
در ایران در صورت محکومیت متهم معناد وزارت بهداشتی مکلف است معناد را بستری
و ترک اعتیاد نماید و دوره معالجه این قبیل اشخاص جزء مدت محکومیت آنان محسوب
خواهد شد^۲.

ه : نگاهداری اطفال در مراکز اصلاحی و تربیتی : اطفال که از لحاظ
قوای عقلانی و جسمانی رشد کامل ندارند زودتر از بزرگ سالان تحت تأثیر عوامل اجتماعی
و محیط خانوادگی و غیره قرار گرفته مرتکب جرم میشوند :

با مجازات و تنبیه نمیتوان از بزهکاری اطفال پیشگیری نمود پس از شناسایی شخصیت
طفل و انگیزه و علل ارتکاب جرم بایستی با اجرای روشهای اصلاحی یا درمانی از تکرار
جرم جلوگیری کرد .

در اکثر کشورهای مرفقی قوانین خاصی راجع بحمايت و هدايت اطفال بزهكار و در
حالت خطرناك تدوين و بمرورد اجرا گذارده شده است ، طبق قوانین مربوط هر گاه نگاهداری
طفل در محیط آزاد امکان پذیر نباشد دادگاه اطفال حکم به نگاهداری طفل در مؤسسات
اصلاحی یا تربیتی یا درمانی صادر مینماید در اغلب قوانین مدت نگاهداری تعیین شده و
قانونگذار بذکر حداقل یا حداکثر مدت نگاهداری در مؤسسات مذکور اکتفا نموده است
در قانون تشکیل دادگاه اطفال حداقل و حداکثر نگاهداری طفل در کانون اصلاح و تربیت
یا زندان کانون اصلاح و تربیت ذکر شده است^۳ . در فرانسه حداکثر مدت نگاهداری طفل
در مؤسسات مذکور ۲۱ سالگی^۴ و در سوئیس در مورد اطفال تا ۲۰ سالگی و در مورد
جوانان تا ۲۲ سالگی پیش‌بینی شده است^۵.

۳ - اقدامات تأمینی محدودکننده آزادی

بمنظور پیشگیری از ارتکاب جرم افرادی که حالت خطرناك دارند از اقامت در محل
معین یا اشتغال بکار یا حرفه‌ای بخصوص جلوگیری بعمل میآید .

۱ - ماده ۷ قانون اقدامات تأمینی مصوب ۱۳۳۹ - ماده ۳۵۵ قانون ۱۵ آوریل
۱۹۵۴ و ماده ۶۲۸ قانون ۲۴ دسامبر ۱۹۵۳ فرانسه و مواد ۴۴ قانون ۱۸ مارس ۱۹۷۱
سوئیس .

۲ - تبصره ۱ ماده ۹ اصلاح قانون منع کشت خشخاش مصوب ۱۳۳۸

۳ - ماده ۱۷ و ۱۸ قانون تشکیل دادگاه اطفال مصوب ۱۳۳۸

۴ - ماده ۱۷ تصویب نامه ۲ فوریه ۱۹۴۵ و ماده ۱۹ قانون ۲۴ مه ۱۹۵۱ و تصویب

نامه ۲۳ دسامبر ۱۹۵۸

۵ - ماده ۸۶ تکراری و بند ۵ ماده ۹۴ قانون ۱۸ مارس ۱۹۷۱

الف : ممنوعیت از اشتغال به کسب یا شغل یا حرفه معینی: هرگاه کسی بسبب اشتغال به کسب یا حرفه‌ای یا شغل معینی مرتکب جنحه یا جنایت گردد و تکرار جرم داشته و در حالت خطرناک و در مظان ارتکاب جرم در آینده باشد دادگاه میتواند ضمن حکم محکومیت دستور منع اشتغال او را به کسب یا حرفه یا شغلش برای مدت معین صادر نماید.

ب : ممنوعیت از اقامت در محل معین: بمنظور حفظ نظم و آرامش و پیشگیری از تکرار جرم بعضی از تبه‌کاران خطرناک دادگاه میتواند حکم ممنوعیت از اقامت در محل معین صادر نماید در ماده ۸ قانون اقدامات تأمینی ممنوعیت از اقامت در محل معین جزء موارد اقدامات تأمینی محدودکننده آزادی قید شده متأسفانه در مواد بعدی قانونگذار شرایط و چگونگی اجرای آنرا ذکر نکرده است. در فرانسه مواردی که حکم منع اقامت در محل معین صادر میشود مدت و طرز اجرای آن طبق قانون پیش بینی شده است^۱.

کمیته هدایت زندانیان آزادشده مانند روش آزادی با مراقبت *Liberté surveillée* که در مورد اطفال بزه‌کار و در حالت خطرناک اجرا میشود محکوم علیه را تحت حمایت و هدایت قراردادده نماینده‌ای جهت مراقبت و کمک و ارشاد و همچنین فراهم ساختن وسایل غذا و مسکن و اشتغال بکار او تعیین میکند.

ج : اخراج بیگانگان از کشور: برای حفظ امنیت و آرامش مقامات قضائی بعد از محکومیت و سازمان پلیس هر کشوری در صورت بروز حالت خطرناک و ظن ارتکاب جرم میتواند اتباع خارجی را از کشور خود اخراج نماید^۲.

اقدامات تأمینی سالب حقوق

گاهی محکومیت کیفری طبق مواردی که در قانون پیش بینی شده است و یا بروز حالت خطرناک در بعضی افراد منجر به سلب حقوق بمنظور اقدام تأمینی میگردد. اقدامات تأمینی سالب حقوق عبارتند از:

الف - محرومیت از حق ابوت و قیمومت و نظارت: هرگاه کسی بعلت تخطی یا تجاوز یا سرپیچی از وظایف قیمومت و نظارت یا اعمال حق ولایت محکوم بجس جرم گردد و یا محکومیت کیفری پیدا کند و در نتیجه برای انجام وظایف مزبور غیر صالح شود حکم به

۱ - ماده ۴۴ و ۱۳۸ و ۲۱۳ و ۴۳۵ قانون جزای فرانسه و قانون ۱۸ مارس ۱۹۵۵

و تصویب نامه ژوئن ۱۹۶۰

2-VUIN.R. Leauté. J. op. cit. p. 604.

۳ - ماده ۱۱ لایحه قانونی اقدامات تأمینی ۱۳۳۹ ماده ۲۷۲ قانون جزای فرانسه

و تصویب نامه ۲ نوامبر ۱۹۴۵ و ۱۸ مارس ۱۹۴۶ فرانسه

محرومیت او از حق قیمومت یا نظارت یا اعمال حق ولایت از طرف دادگاه صادرکننده حکم کیفری داده میشود .

محرومیت از حق ابوت گاهی مطلق بوده و اثر آن نسبت به تمام فرزندان جاریست و یا بالعکس فقط نسبت بیک فرزند سلب میشود .

ب : ضبط گواهینامه رانندگی : گواهینامه رانندگانی که تکرار جرم داشته و در حالت خطرناک می باشند برای مدت معینی ضبط و یا باطل میگردد^۱ .

ج : ضبط پروانه شکار و صید : افرادی که قوانین و مقررات مربوط به شکار را مراعات ننموده مکرراً مرتکب جرائم مربوطه می شوند پروانه شکار آنان ضبط یا باطل میگردد^۲ .

بخش ۲- اقدامات تأمینی Réelles (غیر شخصی)

خطرات و مضراتی که بعضی از اشیاء برای حفظ آرامش و امنیت اجتماعی دارند ایجاد می نماید که اقدامات تأمینی در مورد آنان بعمل آید اقدامات تأمینی مالی بقرار ذیل است :

الف : ضبط اشیاء خطرناک : اشیائی که آلت جرم بوده یا اینکه در نتیجه جرم حاصل شده باشد در صورتی که وجود آنها موجب تشویش اذهان عمومی و مخل نظم اجتماعی یا آسایش مردم باشد ضبط و در صورت ضرورت نابود می گردد^۳ .

ب : تعطیل مؤسسه : مؤسسه ای که وسیله ارتکاب جرم باشد نظیر مؤسساتی که در آنجا مواد مخدر بفروش میرسد یا مؤسساتی که موجب تسهیل وسایل برای اعمال منافعی عفت هستند تعطیل می گردد^۴ .

اقدامات تأمینی در قانون جزای سوئیس و ایران

در قانون جزای سوئیس مصوب ۲۱ دسامبر ۱۹۳۷ اقدامات تأمینی از مجازات تفکیک و شرایط و طرز اجرای آن راجع به تبعید بزهکاران بعد از ماده (۴۲) و نگاهداری مجرمین در مراکز کار (ماده ۴۳) و درمان معتادین به الکل و مواد مخدر (ماده ۴۴ و ۴۵) تعیین گردید . قانون فوق الذکر یکی از بهترین قوانین کیفری مدرن آن زمان محسوب می شد . لایحه قانونی اقدامات تأمینی ایران با اقتباس از مواد ۴۲ و ۴۳ و ۴۴ و ۴۵ و ۱۴ و ۱۵

1- Stefani g. Levasseur. g. Jambu - Merlin R: ciminologie et science pénitentiaire, Paris 1970 - P. 296

۲- ماده ۱۳۰ قانون ۱۰ ژوئیه ۱۹۵۴ فرانسه .

۳- قانون ۱۲ آوریل ۱۹۵۴ فرانسه .

۴- ماده ۱۲ و ۱۳ لایحه قانونی در اقدامات تأمینی و ماده ۶ قانون اول اوت ۱۹۰۵

فرانسه .

قانون فوق‌الذکر در سال ۱۳۳۹ به تصویب رسید ولی طبق ماده ۱۹ لایحه قانون اقدامات تأمینی تبعید مجرمین بعات (ماده ۵) و نگاهداری مجرمین مجنون و مختل‌المشاعر (ماده ۴) و نگاهداری در کارگاههای کشاورزی و صنعتی (ماده ۶) و درمان مجرمین معتاد (ماده ۷) از تاریخی قابل اجرا خواهد بود که مؤسسات لازم برای اقدامات تأمینی پیش‌بینی شده در آن مواد بوجود آمده باشد و مراتب هم از طرف وزارت دادگستری اعلام گردد . متأسفانه تاکنون مراکز و مؤسسات مذکور بوجود نیامده و از طرف دادگستری نیز اعلام نشده است لایحه قانونی اقدامات تأمینی بدون توجه بامکانات و مقتضیات تدوین شده است و بالصرحه بایستی اذعان کرد که قانون مذکور قابل اجرا نیست ، نظر باینکه در قانون اصلاح قانون جزای سويس مصوب ۱۸ ماه مارس ۱۹۷۱ متن مواد فوق‌الذکر تغییر یافته از نظر اهمیت موضوع مواد مزبور مورد بحث قرار می‌گیرد .

مواد ۱۴ و ۱۵ راجع به نگاهداری مجرمین غیرمسئول و نیمه‌مسئول در مؤسسات درمانی (تیمارستان) در قانون اصلاح قانون جزای سويس لغو شده است .

۱- نگاهداری مجرمین بعات ماده ۴۲ جدید

هر گاه مجرمی بعلم ارتکاب جرائم عمدی جنحه یا جنایت به حداقل دوسال مجازات سالب آزادی (حبس با اعمال شاقه یا حبس تأدیبی - نگاهداری در مراکز کار - نگاهداری در تبعیدگاه) محکوم شده باشد در مدت ۵ سال از آخرین آزادی قطعی دوباره مرتکب جرم عمدی (جنحه یا جنایت) گردد که دال بر تمایل مجرم به ارتکاب بزه باشد قاضی می‌تواند حکم به نگاهداری مجرم در تبعیدگاه صادر نماید . در صورت لزوم قاضی می‌تواند دستور آزمایش روانی بدهد .

نوع مؤسسه : تبعید شده در تبعیدگاه که مؤسسه باز یا بسته است نگاهداری می‌شود مؤسساتی که مختص محکومین که برای اولین بار حبس میشوند یا بازداشتی‌ها یا مراکز کار و یا مؤسسات درمانی هستند مستثنی هستند . تبعید شده را نمیتوان در مؤسسات یا مراکز مذکور نگاهداری کرد .

کار : تبعید شده مکلف به انجام یا اشتغال بکارهای تعیین شده است .

شرایط اجرای رژیم نیمه آزادی : بعد از اجرای نصف مدت محکومیت حداقل ۲ سال در صورتی که طرز رفتار و اعمال تبعید شده رضایت بخش باشد رژیم نیمه آزادی بمورد اجرا گذارده میشود در صورتی که وضع عمومی تبعید شده ایجاد نماید که در خارج از تبعیدگاه کار کند بطور استثناء میتواند مدت فوق‌الذکر را کم کرد .

شرایط استفاده از آزادی مشروط : پس از اجرای $\frac{2}{3}$ مدت محکومیت حداقل ۳ سال (با احتساب مدت بازداشت) در صورتیکه ادامه روش ضرورتی نداشته باشد مقامات صلاحیتدار

می‌توانند با اعطای آزادی مشروط تبعیدشده را بمدت حداقل ۳ سال تحت مراقبت انجمن حمایت زندانیان قراردادند اگر تبعیدشده مقررات را مراعات نکند مدت نگاهداری مجدد در تبعیدگاه حداقل ۵ سال خواهد بود .

بنابراین پیشنهاد مقامات صلاحیتدار قاضی می‌تواند بطور استثناء قبل از خاتمه حداقل مدت مذکور در قانون بشرطی که $\frac{۲}{۳}$ مجازات اجرا شده باشد حکم آزادی از تبعیدشده را صادر نماید .

۲- اقدام تأمینی مجرمین غیر عادی ماده ۴۳

هرگاه مجرمی با وضع روانی غیر عادی مرتکب جرمی شود که مجازات آن جرم حبس (حبس با اعمال شاقه یا حبس تأدیبی) باشد و وضع روانی او ایجاب نماید که تحت درمان پزشکی یا مراقبت خاص قرار گیرد ، بمنظور از بین بردن و کم کردن خطر ارتکاب جرم قاضی میتواند حکم به نگاهداری در بیمارستان یا تیمارستان را صادر نماید . اگر مجرم حالت خطرناک برای دیگران نداشته باشد دستور درمان در محیط آزاد دهد . هرگاه مجرم بعلت ناراحتی روانی مخل امنیت عمومی باشد برای پیشگیری از خطر قاضی میتواند حکم به نگاهداری مجرم در تیمارستان دهد.

اِسرواسیون - قاضی با توجه به نظریه کارشناس راجع به وضع جسمی و روانی مجرم حکم به نگاهداری در تیمارستان یا بیمارستان صادر میکند در مدتی که مجرم در تیمارستان یا بیمارستان نگاهداری میشود قاضی اجرای مجازات سالب آزادی را تعلیق مینماید . در صورت صدور دستور درمان در محیط آزاد قاضی اجرای مجازات را تعلیق کرده و طبق ماده ۴۱ میتواند مجرم را ملزم به اجرای شرایطی تعیین شده نموده تحت‌دریم آزادی با مراقبت قرار دهد .

هرگاه از نگاهداری در مؤسسات درمانی نتیجه‌ای عاید نگردد قاضی نوع مجازات او طرز اجرای آنرا تعیین خواهد نمود.

اگر درمان در محیط آزاد کافی نبوده و مجرم حالت خطرناک برای دیگران داشته باشد وضع روانی مجرم نیز ایجاب نماید که تحت درمان و مداوا قرار گیرد قاضی حکم به نگاهداری در بیمارستان یا تیمارستان را صادر خواهد کرد و اگر درمان در بیمارستان یا تیمارستان فایده‌ای نداشته باشد قاضی چگونگی اجرای مجازات تعلیق را تعیین خواهد نمود . بجای اجرای مجازات قاضی میتواند حکم اقدام تأمینی بدهد . مقامات صلاحیتدار پس از بهبودی مجرم دستور خاتمه اقدام تأمینی را صادر میکنند.

اگر مجرم کاملاً بهبود نیافته باشد بطور آزمایش آزاد شده تحت مراقبت انجمن حمایت زندانیان قرار خواهد گرفت مقامات صلاحیتدار قبل از اتخاذ هر گونه تصمیمی بایستی مراتب را به قاضی اطلاع دهند .

قاضی با نظر پزشک مربوطه طرز اجرای مجازات تعلیق شده را تعیین مینماید و یا برای پیشگیری از تشدید حالت بیمار از اجرای آن منصرف میشود.
مدتی که مجرم در بیمارستان یا تیمارستان بسر میبرد جزو مجازات محسوب میشود و در صورت صدور حکم مجازات بقیه مدت مجازات در مورد مجرم با اجرا گذارده خواهد شد

۳ - درمان معتادین به الکل و مواد مخدره ماده ۴۴

هر گاه مجرم معتاد به الکل باشد و ارتکاب جرم هم ناشی از اعتیاد باشد برای پیشگیری از ارتکاب جنحه یا جنایت قاضی میتواند حکم به نگهداری مجرم در مؤسسات درمانی معتادین به الکل یا بیمارستان و یا درمان در محیط آزاد صادر نماید.

ابسر و اسیون: در صورت لزوم راجع به وضع جسمی و روانی و طرز درمان نظریه کارشناس را جلب نماید.

نوع مؤسسه: مؤسسه درمانی معتادین به الکل بایستی از سایر مؤسسات کاملاً مجزا باشد.

هر گاه معتاد درمان پذیر نباشد و شرایط استفاده از آزادی مشروط نیز پس از ۲ سال نگهداری در مؤسسه فراهم نشود پس از کسب نظریه مدیر مؤسسه راجع به طرز و چگونگی اجرای مجازات قاضی میتواند حکم با اقدام تأمینی دیگر صادر نماید پس از رفع اعتیاد مقامات صلاحیتدار میتوانند مجرم را آزاد نمایند.

معتاد میتواند از آزادی مشروط استفاده نماید در این صورت بمدت ۱ الی ۳ سال تحت مراقبت انجمن حمایت زندانیان قرار خواهد گرفت .

قبل از اتخاذ هر گونه تصمیمی مقامات صلاحیتدار بایستی مراتب را به قاضی اطلاع دهند . پس از خروج از بیمارستان یا مؤسسه درمانی راجع به نوع مجازات و طرز اجرای آن قاضی تصمیمات مقتضی اتخاذ مینماید.

مدت درمان محکوم جزو مدت محکومیت احتساب میشود مراتب فوق الذکر عیناً در مورد معتادین بمواد مخدر قابل اجراست و مقامات صلاحیتدار مؤسساتی را که معتادین بمواد مخدر بایستی نگاهداری شوند تعیین خواهد نمود

اصلاحات مهم در موارد مربوط به اقدامات تأمینی در قانون جدید جزای سويس بقرار ذیل است:

اصطلاحات مدت نامعین *Durée indeterminee* از لحاظ اثر نامطلوبی که در روحیه محکوم باقی میگذارد حذف شده است

طبق قانون جدید اجرای روشهای اصلاحی یا تربیتی یا درمانی در محیط آزاد درباره مجرمین ببادت و غیر عادی *Anormaux* و حتی معتادین هم پذیرفته شده است.

بمنظور عادت دادن بزهداران به زندگی عادی اجتماعی رژیم نیمه آزادی درباره مجرمین ببادت نیز منظور شده است.

مجرمین معنادار می‌توانند از آزادی مشروط استفاده نمایند.

راجع به طرز نگاهداری مجرمین در مؤسسات تبعیدی شرایط مذکور در ماه ۴۲ سابق در مورد ملاقات و مکاتبه و لباس و اجرای رژیم انفرادی (سلولی) در شبها حذف شده مقررات کلی راجع به طرز اجرای مجازات و اقدامات تأمینی از لحاظ تفکیک زنان از مردان و لزوم پرورش اخلاقی و مذهبی و جسمی بزهکاران و ملاقات و مکاتبه در ماده ۴۶ قانون جدید ذکر شده است طبق ماده مذکور طرز اجرای روش در مؤسسات اصلاحی یا تربیتی یا درمانی تابع آئین نامه و مقررات آن مؤسسه است.

راجع به شناسائی شخصیت مجرمین آزمایشات جسمی و روانی جهت تعیین نوع روش اصلاحی و تربیتی یا درمانی قبل از اتخاذ تصمیم پیش‌بینی شده است.

نگاهداری مجرمین و لگرو و بیکارد در مراکز تربیتی کار (کارگاه‌های کشاورزی یا صنعتی) لغو شده است در ماده ۴۳ تحت عنوان مجرمین غیر عادی Anormaux اختیار تعیین نوع روش درمانی با توجه به شخصیت و وضع روحی مجرم به قاضی تفویض شده است. اخراج بیگانگانی که در سویس محکوم میشوند لغو شده است.

بمنظور نیل به هدف غائی اقدامات تأمینی که پیشگیری از وقوع جرم است طبق قانون جدید مجرمین بعد از یا معنادار بهر عنوانی آزاد شوند تحت حمایت و هدایت و مراقبت انجمن حمایت زندانیان قرار میگیرند.

منابع

کتاب فرانسه

- Ancel. M: La sentence indéterminée. Nations - unies 1953.
- Ancel. M: Les mesures de sûreté en matière criminelle
MELUN 1950.
- Ancel. M: Quelles mesures seraient indiquées en lieu et
place de la peine. Actes du XIIe congrès
pénal et Pénitentiaire LA HYE 1951.
- Bouzat P. Pinatel: Traité de droit pénal et de criminologie
Paris 1963.
- Donne Dieu - De Vabres: Traité de droit criminel et de
législation pénale comparée 1947.
- Germain. Ch: Le traitement des récidivistes en France.
Melun 1953.
- Germain. Ch: éléments de science pénitentiaire Paris 1959.
- Larguier. J: Criminologie et science pénitentiaire Paris 1968.
- Le Fleuvre. M: Contribution de la police parisienne au
traitement de l'état pré-délinquance juvénile; in
traitement des délinquants jeunes et adultes. Paris
1966.
- Nations - Unies: Bulletin des stupéfiants janvier - mars 1970
- Pinatel. J: Traité élémentaire de science Pénitentiaire et de
défense. Paris 1950.
- Riquet. M: La Castration. Paris. 1948
- Schmelck. R. Picca. g: Pénologie et droit pénitentiaire. Paris
1960
- Stefani. G; Levasseur. G; Jambu - Merlin. R: criminologie et
science pénitentiaire. Paris. 1970.

Vovin. R; Leauté. J: Droit pénal et criminologie. Paris 1956
P. 592.

ڪنگرههه

Congrès pénitentiaire international de Bruxelles de 1900
Congrès pénitentiaire international de Washington de 1910
Congrès pénitentiaire international de Londres de 1925
Ier Congrès international de droit pénal de Bruxelles de 1926
Congrès pénitentiaire international de Prague de 1930
VIe Congrès international de droit pénal de Rome 1953
Rapport de la direction de l'éducation surveillée des années
1968 ... 1969

مقالات و نشریات

Cannat. P: La rééducation des délinquants récidivistes revue
science Criminelle 1956 - P. 142.

Jimenez - de - asua : La mesure de sureté sa nature et ses
rapports avec la peine. Revue science Criminelle 1954 - P. 21.

Meymark. M. Les sentences indéterminées. revue droit pénal
et criminologie 1926 - P. 217.

Patin. M: La place des mesures de sureté dans le droit
positif moderne. Revue science Criminelle 1948 - P. 415.

Sellin. Th: L'expérience de la sentence indéterminée aux
Etats - Unies. Revue science criminelle 1951 - P. 417.